

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 5 Sayı: 22 Volume: 5 Issue: 22

Yaz 2012 Summer 2012

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

MOHAÇ SAVAŞI VE BUDİN'DE OSMANLI HAKİMİYETİNİN TESİSİ MESELESİ (1526-1541)

"MOHAÇ WAR AND THE MATTER OF ESTABLISHING OTTOMAN SOVEREIGNTY IN BUDIN (1526-1541)"

Mustafa IŞIK*

Öz

1526 Yılında Osmanlı Devleti ile Macar Krallığı arasında cereyan eden Mohaç Savaşı neticesinde Ortaçağ Macar Krallığı tarih sahnesinden silinmiştir. Bundan sonraki dönemde Macar toprakları; Osmanlı Macaristanı, Habsburg Macaristanı ve Osmanlı Devleti'ne tabi vasal bir voyvodalık olan Erdel olmak üzere üç kısma ayrılmıştır. Biz bu makalemizde Osmanlı Devleti ile Habsburg Devletinin Macaristan üzerindeki siyasi çekişmelerini ve bu bağlamda Osmanlı Devleti tarafından desteklenen Zapolya ve Habsburglular tarafından desteklenen Ferdinand'ın taht mücadelelerini ve son olarak da Zapolya'nın ölümünden sonra Budin'de Osmanlı hakimiyetinin tesisi meselesi üzerinde duracağız.

Anahtar Kelimeler: Budin, Mohaç Savaşı, Osmanlı-Habsburg Mücadelesi, Macaristan.

Abstract

As a result of the Mohaç War which took place between Ottoman Empire and Hungarian Kingdom in 1526, Hungarian Kingdom of Middle age was wiped out of history. In the following period, Hungarian lands were split up in three parts; Ottoman Hungary, Habsburg Hungary and Erdel which was a vassal vaivode subject to Ottoman State. This article will deal with the political challenges of Ottoman and Habsburg States over Hungary and on this account, the throne disputes between Ferdinand supported by Habsburg and Zapolya supported by the Ottoman State, finally with the matter of establishing Ottoman sovereignty in Budin after the death of Zapolya.

Keywords: Budin, Mohaç War, Ottoman-Habsburg Challenges, Hungary.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin kurulduğu ve Kıta Avrupası'ndaki ilk fetih hareketlerine başladığı süreçte karşısına çıkan ilk kuvvetli millet hiç şüphesiz ki Macarlardı. Hristiyan camiasına mensup olan ve coğrafi konumu itibarıyla Osmanlı Devleti'nin hedef alanına en yakın olan Macarlara; Türk fetihlerine karşı, doğal olarak Avrupa'yı savunma görevi düşmekteydi(Baştav,1991:1). Bu bağlamda Macarlar, Osmanlılara karşı sürekli düşmanca davranmakta; ya Osmanlı Devleti'ne savaş açmakta ya da Osmanlı Devleti'ne karşı savaşanlara yardım etmekteydi(Yücel,1991:29). 1352 yılında Rumeli'ne geçen Türkler, Güneydoğu Avrupa'da hızla ilerlemekte iken kendilerine karşı 1371'de Sırp Kralı Cernomen'in Marica'daki, 1389'da Sırp Kralı Lazar'ın Amselfeld'deki (Kosova), 1393'te Bulgarların Tırnova'daki, 1395'te

* Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi.

Boğdanlıların Rovinefeld'deki, 1396'da Macarların Nikolopolis'teki (Niğbolu) ve yine 1444'te Macarların Varna'daki yaptıkları savaşlar sonuç vermemiş ve nihayet 1453 yılına gelindiğinde İstanbul'un fethiyle Avrupa'daki Türk tehlikesi iyiden iyiye hissedilmeye başlanmıştı (Gattermann,2010:4). Buna karşın Balkanlarda; Sırbistan, Eflak, Boğdan, Bulgaristan, Bizans, Venedik ve Bosna gibi devletler "Hristiyanlık" için Osmanlı Devleti'yle yaptıkları savaşlarda başarılı olamıyorlar ve Türklerle ittifak yapmak zorunda kalıyorlardı. Balkanlarda bu dönemde sadece Arnavutlardan İskender Bey Osmanlılara karşı ciddi bir direniş göstermekteydi. Tüm bu olaylar gelişirken, Macarların Osmanlılara karşı kazandığı bazı başarılarından dolayı, o güne kadar Macarları, İskitlerin torunu ve yarı barbar olarak tesmiye eden ve onları batıya ait görmeyen Avrupalılar, artık mecburen Macarları Türklere karşı Hristiyanlığın müdâfileri olarak görmeye başlamışlardır (Kalman,1975:83-95). Bu dönemde Papa II.Pius, Avrupa'da hissedilen Türk tehlikesini şu sözlerle ifade ederek Macarları takdir etmektedir: "Yalnız sadık Macarlar henüz harp etmektedir, fakat yardım alamazlarsa onlar da çok zaman dayanamayacaklardır. Eğer bu set yıkılırsa ne Almanlar ne de Çek veya Lehlieler emniyette kalamayacaklardır. İtalya o zaman Türklerin önünde açık bulunacak, Fransızlar ve İspanyollar bundan dehşete düşecekler. İngiltere'yi deniz bile koruyamayacaktır"(Kalman,2010:08-109). Papa II.Pius'un bu sözlerinden, o sıralarda Osmanlı Devleti'nin tüm Kıta Avrupası'nı hatta deniz ötesinde İngiltere'yi dahi tehdit edebilecek derecede güçlendiği sonucuna varmaktayız.

1-Mohaç Savaşı (1526) ve Budin'in Fethi

1521 yılında Belgrad'ın fethi, Macaristan üzerindeki Osmanlı baskısının artmasına ve Macaristan'ın ekonomik durumunun bozulmasına sebep olmuştur. Osmanlı akınlarının durdurulamaması halinde hem Macaristan'ın hem de Habsburgluların zor duruma düşeceğini anlayan Macar Kralı II.Layoş¹ ve kayınbiraderi Ferdinand, İspanya Kralı Karl'dan yardım talep etmiş; ancak bu sırada Fransa ile savaş halinde olan İspanya Kralı, barış yapılmadan yardım yapamayacağını bildirmiştir (Bilge,2010:16). Diğer taraftan; Macar Kralı'nın Fransa Kralı ile de arası açık olduğundan Macarlar ile Fransızlar arasında daha önce cereyan eden savaşlarda, İspanya Kralı'nın desteğini alan Macar Kralı'na karşı mağlup olmuş olan Fransa Kralı da Osmanlı Devleti'nden yardım istemekteydi. Solakzade, bu amaçla Fransız Kralı Françesko'nun, Sultan Süleyman'a elçi göndererek "Ubudiyet-nâme"² sunduktan sonra yardım talep ettiğini, Sultan Süleyman'ın da hem diğer âmillerden hem de Fransız Kralı'nın yardım talebinden dolayı Macarlar üzerine sefer hazırlığına başladığını belirtmektedir(Solakzade, 1297:451-452). Solakzade'nin aksine diğer kaynaklarda bu hadise; Fransız Kralının, Sultan Süleyman'a kendisinin değil aksine annesinin mektup yazarak yardım istediği, Fransız Kralı Françesko'nun Macarlar yerine Avrupa hakimiyeti için İspanya Kralıyla savaştığı ve yenilerek esir düştüğü şeklinde geçmektedir(İnalçık,2003:40, Bilge,H, 1964:675, Emecen,2005:232, Gökbilgin,2001:9).

Osmanlı tarihçisi Tayyâr-zâde Atâ ise 6 Kanun-ı Evvel 1525 yılında hem Fransa kralının hem de annesinin mektubunun İstanbul'a ulaştığını belirtmektedir. Tayyâr-zâde'nin eserinde her iki mektubun da sureti bulunmaktadır. Biz de konunun daha iyi mütalaa edilmesi açısından bu iki mektubun suretini burada vermeyi yararlı bulduk. Sultan Süleyman'a Fransa Kralı Fransuva'nun annesinin yazdığı mektup şu şekildedir; "İspanya kralı Şarlken oğlum Fransuva'yı Pari muhârebesinde tutup habs eyledi. Ve şimdiye kadar oğlumun halâsını Şarl'in insâniyyetine bırakmış idim. Halbuki me'memûlümüz olan insâniyyeti icrâ itmedikden başka oğlumun hakkında hakâret dahi itmektedir. İmdi âlemin musaddaki olan azamet-ü şânınız ile oğlumun düşmenimizin pençe-i kahrından halâsı ile i'lân-ı übbehet buyurmanızı zât-ı şâhânenizden bi'l-hassa niyâz iderim". Bu ifadelerle, Fransuva'nun annesi Sultan Süleyman'dan, oğlunun kurtarılması için yardım rica etmekteydi. Fransa Kralı Françesko ise "Macaristan kralı birinci Ferdinando'nun üzerine hüccüm itdiğinizde biz dahi himmet-ü inâyetinizle habsden halâs olup İspanya kralı Şarlken'in üzerine hüccüm idüp müşârün-

¹ Osmanlıca'da bu şekilde geçen kelime batı dillerinde Lajos, Ludwig, Lois...vb. şekillerde geçmektedir. Biz, Macar Kralının ismini, Osmanlıca'da geçtiği şekliyle kullanacağız.

² Ubüdiyet kelimesi kulluk, kölelik, bendelik, bağlılık...vb anlamlara gelmektedir. Bkz. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara 2003, s.1116. Burada geçen Ubudiyetname ise kanaatimizce Fransa Kralının Osmanlı Sultanının hakimiyetini kabul ederek ona olan bağlılığını bildirdiği bir namedir.

ileyhden öcümüzü aluruz. Ve siz ki şehen-şâh-ı celîlü's-şânssınız, mûmâ-ileyhin hakkından gelmege inâyet buyurulduğu halde bundan böyle bende-i ni'met-şinâsınız olduğumuz iştibâh buyurulmaya" şeklindeki ifadelerle Sultan'ın Macaristan üzerine sefere çıkması halinde kendisi de Şarlken'in elinden kurtulup öcünü alabileceğini ve sonrasında da Sultan'a kulluk edeceğini bildirmiştir(Tayyâr-zâde Atâ,2010:212). Bunun üzerine Ocak 1526'da Sultan Süleyman tarafından Fransız Kralı Françesko'ya gönderilen cevapta, yardım teminatı şu şekilde verilmektedir; "Dergâh-i selâtin-penâhuma yarar adamın Frangipan ile mektup gönderip ve bazı ağız haberi dahi ısmarlayıp memleketinize düşman müstevelî olup, elân habsde idüğünüzü i'lâm edüp halâsınız hususunda bu cânibden inâyet ve meded istidâ eylemişsiz, her ne ki demiş iseniz, benüm pâye-i serîr-i âlem-masîrime arz olunup alâ-sebîli't-tafsîl ilm-i şerîfîm muhît olup tamam ma'lûmum oldu. İmdî, padişahlar sınımak ve habs olunmak aceb değildir, gönünüzü hoş tutup azürde-hâtır olmayasız. Öyle olsa, bizim âbâ-yi kirâm ve ecdâd-i izâmımız nevverallâhu merâkidehim dâimâ def'i-düşmân ve feth-i memâlik için seferden hâlî olmayup biz dahi anların tarîkine sâlik olup her zamanda memleketler ve sa'b ve hasîn kaleler feth eyleyüp gece gündüz atımız eğrlenmiş ve kılıcımız kuşanılmıştır. Hak subhâne ve ta'âlâ hayırlar müesser eyleyüp meşriyyet ve irâdeti neye müte'allik olmuş ise vücûde gele. Bâki ahoâl ve ahbâr ne ise mezkûr âdeminizden istinkâk olunup ma'lûmunuz ola; şöyle bilesiz. Tahrîren fî evâil-i şehri-âhiri'l-rebiâyın li senet-i isnayn ve selâsîn ve tis'amia. Bi makâm-i dâru's-saltanat-il aliye al Kostantiniyye el mahmiyye el mahrûse"(İnalçık, 2009.ss.151-152). Tüm bu gelişmelerden, Osmanlı-Fransız yakınlaşmasının ve Fransızların Sultan Süleyman'dan yardım talep etmelerinin Mohaç Savaşı'nın önemli nedenlerinden birisi olduğu anlaşılmaktadır.

Türkler, Macarlarla daha önceleri yaptıkları savaşlar sayesinde; Macar askeri teşkilatının çöktüğünü, Macarların orduya yön verecek derecede kuvvetli komutanlardan yoksun olduklarını ve hudut boyunca uzanan serhat kalesi sisteminin de mevcut olmadığını öğrenmişlerdi. Sultan Süleyman'ın 1525 yılı sonbaharında Mohaç Seferi'ne hazırlık yapmasında bu durumun da etkisi vardır.

Mohaç Savaşı öncesinde Macaristan'daki durum her zamankinden daha kötü bir vaziyetteydi. Şöyle ki; Macar halkı bölünmüş halde olup ekonomik durumu kötü olan köylüler, Türkleri kurtarıcı olarak görmekteydiler(Yücel,1991:30). Kanuni Sultan Süleyman, Mohaç seferi için hazırlık yaparken diğer taraftan Macaristan Sarayı, içinde bulunduğu tehlikenin farkına vararak Katolik batı hükümdarlarına elçiler göndermek suretiyle yardım talebinde bulunmuştur. Ayrıca Macar Kralı Layoş'un isteğiyle tüm kiliselerde halktan gümüş toplanmıştır(Jorga,2009:334-335).

Sefer hazırlıklarını tamamlayan Sultan Süleyman, 11 Recep 932'de (23 Nisan 1526) İstanbul'dan hareket etmiştir. 21 Recep 932'de Edirne'ye, 16 Şaban 932'de Sofya'ya varmıştır. Sofya'da Osmanlı ordusu şehir dışında otağ kurarak 6 gün kalmıştır. 22 Şevval 932'de Belgrad'a varan Osmanlı Ordusu, 24 Şevval 932'de Sava Nehri'ni geçerek Sirem Yakası'na geçmiştir. Önden giden Serdar-ı Ekrem İbrahim Paşa, Varadin ve İylok Kalelerini ele geçirmiştir. Bu esnada Yahya Paşaoğlu müteallikatından olan birkaç asker, düşman tarafından dil³ getirmiş ve dillerden alınan bilgiler sefer için çok önemli fayda sağlamıştır. Düşman tarafından getirilen kişilere Macar Kralının hali sorulduğunda; kralın diğer krallardan yardım istediği, askerleriyle geniş bir vadide Osmanlı ordusunun yolunu kapattığı cevabı alınmıştır. Bu haber üzerine Ösek Kalesi yakınında Drava Nehri'ni geçmek için gemiler birbirine bağlanmış ve sağlam bir köprü inşa edilerek 12 Zilkade 932'de nehir geçilmiştir(Solakzade,1297:452-453). Solakzade, "Ertesi gün ferman-ı alişânları ile cisr-i mezbûr yıktırılır tâki diyar-ı islamdan kat-ı alâka olunub ihtimaldir ki firar hatırlarına hutûr eylemeye"(Solakzade,1297:454). ifadeleriyle köprünün ordudan firara mahal vermemek için yıkıldığını belirtmektedir.

Mohaç Savaşı'ndaki taraflar, sahip oldukları asker ve teçhizat açısından mukayese edildiğinde karşımıza farklı rakamlar çıkmaktadır. Ferenc Eckhart, Osmanlı ordusunun 80.000

³ Dil getirmek, düşmanın durumunu öğrenmek için düşman tarafından esir almak anlamına gelmektedir. Bkz. Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Müneccimbaşı Tarihi- Sahaif-ül Ahbar fî Vekayi-ül A'sâr*, Cilt II, çev. İsmail Erünsal, Tercüman 1001 Temel Eser, s.612.

kişi ve 200 toptan, Macar ordusunun 24.000 asker ve 53 toptan(Eckhart,1949:112-113); Peter Hanak, Osmanlı ordusunun 100.000, Macar ordusunun ise 25.000 kişiden(Hanak,1988:49); Uzunçarşılı, Osmanlı ordusunun 100.000 kişiden(Uzunçarşılı,1998:323) müteşekkil olduğunu ifade ederken Jorga ise Macarların 20.000 kişilik ordusunun; Stefan Bathori'nin 3000 adamının , Georg Zapolya'nın İstolni Belgrad'dan 300'ü süvari ve 1200'ü piyade olmak üzere getirdiği1500 askerin, Lehistan'ın 1500 ve Papa'nın 1300 paralı askerinin sayesinde 27.300 kişiye ulaşmış olduğunu beyan etmektedir (Jorga,2009:335-336).

Macar Kralı II.Layoş, Mohaç Ovası'nda asıl kuvvetleriyle beklerken bir sürpriz meydana gelmiştir. Bu sürpriz Erdel Voyvodası Johann Zapolya'nın tercih değiştirerek Osmanlı askeri gücüne katılmasıydı(Schaendlinger,1984:181-182). Öte yandan Tuna boyunca ilerleyen Osmanlı ordusu Drava Nehri'ni geçerken Macarlar karşı koydularsa da başarılı olamadılar ve sonrasında Macar ordusunun asıl kuvvetlerinin Mohaç Ovasında olduğu haberi gelmiştir. Osmanlı ordusunun merkezinde padişah, yeniçeri ağası ve kapıkulu askerleri, sağ kolda Vezir-i Azam ve Rumeli Beylerbeyi İbrahim Paşa, sol kolda ise Anadolu Beylerbeyi Behram Paşa bulunmaktaydı. Macar süvarileri birbirlerine zincirlerle bağlı ve atları da eğitilmiş olduğundan hücum edecekleri cepheleri kolayca bozguna uğratabilirlerdi. Bunu bilen tecrübeli akıncılar bu tarzdaki hücumlarda rakibin önlerinden kaçıp hızlıca gerilerinden ve yanlarından vurarak başarı elde ediyorlardı. Mohaç Ovası'nda Semendire Beyi Yahya Paşazade Bali Bey'in bu tür uyarı ve tavsiyesi üzerine harp nizamı bu şekilde uygun hale getirildi. İlk olarak ordunun ağırlıkları geride bırakıldı, ordunun iki kanadı açılarak Macar süvari kitlesinin içeriye alınması, geriden ve yanlardan vurularak imha edilmesi kararlaştırılmıştır(Uzunçarşılı,1998:324).

Osmanlı ordusu, 29 Ağustos 1526'da artık Macar karargahının karşısındaydı(Jorga,2009:336). Varad Piskoposu, Türklerle savaşmanın Macarlar için felaket olacağını söylemişse de Macar asilzadelerinin çoğunluğu, Osmanlı ordusuyla savaşmaktan yanaydı. Macar askerleri, Türklere karşı daha önce hiçbir Macar Kralının cesaret edemediği bir meydan savaşında Osmanlı Sultanını yenebileceklerini düşünüyorlardı. Karargahtaki bir grup ise Türklere barış yapılmasını ve vergi ödenmesini teklif ediyorlardı. Macar karargahında, Leh komutanlarının tavsiye ettiğinin aksine arabaların arkasında siper almaksızın duran ve Türklerin konumundan haberdar olmayan, sağ kanatta Hırvatistan Bani'nin, sol kanatta ise Perenyi'nin bulunduğu bir muharebe hattı çizilmiştir. Macar süvarileri, güçlü atlarıyla yapacakları hızlı bir hücumla sipahileri bölüp sultana ve yeniçerilerine ulaşabileceklerine inanıyorlardı. Mohaç Ovası'nda öğleye kadar her iki taraftan da herhangi bir hareket olmadı. Öğleden sonra yavaş yavaş harekete geçen Osmanlı ordusuna karşı Macar süvarileri de "İsa" naralarıyla ilerlemekteydiler(Jorga,336-337). İkinci vakti padişahın zırhlı savaş elbisesini giymesiyle savaş başlamıştır. Macarlar, Osmanlı ordusunun planını bilmedikleri için 60.000 kişiden müteşekkil zırhlı süvarileriyle Osmanlı ordusunun asıl merkezine hücum etmişlerdi. Osmanlı ordusunun da istediği zaten Macarları merkeze çekmek, sonra kısaca alınan Macar ordusunu geriden ve yanlardan vurularak imha etmektir. Nitekim böyle de olmuştur. Macar komutanlarından Piyer Pereney ile Papaz Pol Thomori bütün kuvvetleriyle Rumeli askerlerinin üzerine yürümüş, plan gereğince Osmanlı askerleri de bozguna uğramış gibi geri çekilmek suretiyle Macar Ordusunu içeri alarak merkezdeki topların önüne getirmeye çalışırken; savaşı kazandığını zanneden Macarlar, rahatça iç kısma doğru ilerlemişlerdi. Ancak Macar ordusunun arkası Bali Bey'in kuvvetleri tarafından çevrilmişti. Osmanlı ordusunun planı kusursuz bir şekilde işlemekteydi ve plan gereği kısaca alınan Macar ordusu topların önüne geldiğinde 300 topa birden ateş verilmişti. Macar Ordusu bozguna uğrayarak sağa sola kaçışmaya başlamış ve hatta kralları da yaralanmıştı. Yaralanan kralın cesedi savaş sonrasında bataklıkta bulunmuştur. 23 yaşlarında ölen Macar Kralının cenazesi İstolni Belgrad'a (Stuhlweissenburg) nakledilerek defnedilmiştir(Uzunçarşılı,1998:324-326). Nicolae Jorga, Mohaç Savaşı'nın akabinde savaş meydanında Macar kralından başka; Varad, Çanad, Peçuy, Yanikkale ve Bosna Piskoposlarının da cesetlerinin bulunduğunu ve Rumeli Defterdarının yönetiminde gerçekleştirilen cesetleri gömme işinin 2 Eylül'e kadar devam ettiğini bildirmektedir(Jorga,2009:338). Mohaç galibiyetinin ertesi günü akıncı birliklerinin ordunun önündeki küçük engelleri de ortadan kaldırmasıyla güvenlik tam anlamıyla sağlanmış böylelikle Osmanlı ordusu, Mohaç Ovası'nda üç günlük bir

dinlenme ile yoluna devam etmiştir. 20 Eylül'de Budin önüne gelindiğinde şehrin Hristiyan yerli ahalisi şehri terk ettiğinden(Uzunçarşılı,1998:326), Budin Yahudi Cemaati lideri Yosef ben Solomon, şehrin anahtarlarını Földvar'da Kanuni Sultan Süleyman'a teslim etmiş ve bunun üzerine Kanuni Sultan Süleyman, Solomon'a kendisinin ve neslinin vergilerden muaf olacağına dair bir ferman vermiştir(Bilge,2010:18). 11 Eylül'de Budin amanla teslim alınmışsa da Jorga, Budin'in ateşler içinde kaldığını ancak kral sarayının ve kalenin yangından etkilenmediğini belirtmektedir. Nitekim Kanuni Sultan Süleyman, Kral Sarayına yeniçerilerini yerleştirdikten sonra Tuna üzerindeki köprüyü geçerek Peşte'ye varmıştır. Kanuni Sultan Süleyman, Budin'den ayrılırken Budin Sarayının topraklarını⁴ ve bronz heykellerini söktürerek beraberinde İstanbul'a götürmüştür(Jorga,2009:338-339). Sefer sonrasında Hristiyan ve Musevilerin bir kısmı gemilerle Tuna yoluyla iç memleketlere, bir kısmı İstanbul'da Yedikule civarına, bir kısmı da Selanik taraflarına nakledilmişlerdir.

2-Mohaç Savaşı Sonrasında Macaristan'da Ortaya Çıkan İki Başlı Yönetim ve Sultan Süleyman'ın Zapolya'yı Himaye Etmesi

1526 yılında yapılan Mohaç Meydan Muharebesi, Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da kazandığı son büyük zaferlerden biri iken, Macar tarihinde ise bu savaş bir dönüm noktasıdır. Macarlar açısından bu savaş Macar Ortaçağının sonu sayılmaktadır. Zira bu savaşta sadece Macar ordusu imha edilmekle ve Macar kralı öldürülmekle kalmamış, Macaristan önce Türkler, daha sonra ise Avusturyalılar arasında bölünmüş ve Macaristan'daki Türk hakimiyeti 1686 yılına kadar 150 yıldan fazla sürmüştür(Perjes,1992:5). Mohaç Savaşı ile Macar topraklarına hükmetme yolunda büyük bir adım atan Osmanlı Devleti, Macar topraklarını kademe kademe hakimiyetine alma yoluna gitmişti. Bu amaçla Sultan, Macaristan topraklarını doğrudan hakimiyetine almadan kendisine bağlı bir tampon devlet haline getirmeyi uygun bulmaktaydı. Osmanlı Devleti bu sayede ani fetihlerin doğuracağı tepkilerin dozunu da azaltmış olacak, böylelikle yavaş yavaş Osmanlı idaresine ısındırılan bölge, daha sonra tamamen ilhak edilecekti(İhsanoğlu,1999:35). Ayrıca Yanoş Zapolya'nın etrafında güçlü insanların bulunması ve halkın onu meşru Macar kralı olarak görmesi devam ettiği sürece, Macaristan'da tam bir Osmanlı hakimiyetinden söz edilemezdi. Muhtemelen bu kaygıdan dolayı, fetihten sonra Sava Nehri yanındaki yerler haricinde hiçbir yere yeniçeriler yerleştirilmemiş, vergi tahrirleri yapılmamış ve hiç kimseye tımar dağıtılmamıştı(Jorga,2009:339). Tüm bu gelişmelerden hareketle Macaristan'da henüz Osmanlı hakimiyeti için gerekli şartların oluşmadığını, bölge halkının Osmanlı idaresine birden bire değil de tedricen alınması gerektiğini anlıyoruz.

Mohaç Savaşı'ndan sonra Macaristan'da istikrar bozulmuş ve taht mücadeleleri baş göstermiştir. Yagellon hanedanına mensup olan Macar Kralı Layoş'un çocuğu olmadığından Macar kont ailesi mensuplarından Erdel voyvodası Yanoş (Jan Zapolya), Erdel ve doğudaki bazı Macar beyleri tarafından 15 Kasım 1526⁵ tarihinde Macar kralı olarak seçilmiştir(Uzunçarşılı,1998:327). Zapolya'nın bir kısım Macarlar tarafından kral seçilmesi, Fransa'yı ve taraftarlarını sevindirmiştir. Zira, Fransa'nın Habsburglulara karşı mücadelesinde Zapolya doğal bir müttefik olacaktır(Eckhart,1949:113).

Zapolya'nın meşru Macar kralı seçilmesinden sonra Macaristan'daki Habsburg yanlısı diğer Macar asilzadeleri de 17 Aralık 1526 tarihinde Habsburg hanedanına mensup V.Karl'ın kardeşi Ferdinand'ı Macar Kralı olarak seçmişlerdi(David ve Eyice,1992:345). 1526 Yılı'nın Aralık ayında Pressburg'da Macarların Ferdinand'ı kral olarak seçmelerinin en önemli sebebi, onun Almanlar tarafından destekleneceğine ve bu sayede günden güne büyüyen Türk tehlikesini

⁴ Bu topraklar Fatih Sultan Mehmet'in 1456 yılında Belgrad'ı kuşatıp fethetmesi müyesser olamadığı sefer sonucunda düşman eline geçen topraklardır. Bu topraklar kuşatma sonrasında Macarlar tarafından galibiyet alameti olarak başkent Budin'e götürülerek Budin Sarayı'na konulmuştur. Bkz. Hasan Bey-Zâde Ahmed Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi*, haz. Şevki Nezihi Aykut, II.Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2004, s.72-73.

⁵ Zapolya'nın Macar Kralı olarak seçildiği tarih arasında çelişkiler mevcuttur. Uzunçarşılı Zapolya'nın 15 Kasım 1526'da seçildiğini bildirmektedir. Bkz. İ.Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II.Cilt, Ankara 1998, s.327. Nicolae Jorga'nın eserinde ise bu tarih,16 Ekim 1526'dır. Bkz. Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epeçeli, C.2, İstanbul 2009, s.340.

ancak Ferdinand'ın durdurabileceğine olan inançlarıdır(Curipeschitz,1989:1). Böylece Macaristan'da birisi Osmanlı desteğini alan Zapolya, diğeri de Habsburg desteğini alan Ferdinand olmak üzere iki kral ortaya çıkmıştır. İki kısma ayrılan Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu ile Habsburg İmparatorluğu'nun çekişmesine sahne olmuştur; ancak Macar asilzadelerinden birçok kişi bu durumdan yarar sağlamaya çalışmış ve yapmacık hareketlerle milli örgütler içinde yer almıştır. Asilzadelerin aksine şehir halkı ve çiftçilerin birçoğunun kendilerini ifade etme şansları olmadığından meydana gelen gelişmelere karşı da hiçbir tepki ortaya koymamışlardır(Fischer,1999:52-53).

Macaristan'da iki meşru kralın ortaya çıkmasıyla birlikte birbirinin hakimiyetini tanımak istemeyen Zapolya ile Ferdinand arasında çatışmalar başlamıştır. Kendisini Macar tahtının meşru varisi olarak gören Ferdinand,1528 yılında, rakibi Zapolya'yı yaptığı savaşta yenerek Polonya sınırına doğru uzaklaştırmayı başarmıştır. Bunun üzerine Zapolya, 1528 yılının başında elçisi Hieronymus Lasczky'yi İstanbul'a göndermiştir(Schaendlinger,1984:183-184). Zapolya'nın elçisi Lasczky, İstanbul'da, Zapolya'nın Osmanlı hükümetine danışmadan kendisini Macar kralı ilan ettiğinden, ayrıca sultan ile vezirlere hediyeler yollamadığından ve vergi taahhüdünde bulunmadığından dolayı ağır sitemlerle karşılaşmıştır. Hatta Sultan Süleyman'ın Budin'deki sarayına yeniden sahip çıkmak niyetinde olduğu cevabını dahi almıştı ki; zeki ve kurnaz bir adam olan Lasczky, çeşitli müzakerelerle Osmanlı hükümetini ikna etmiş ve Zapolya'ya Sultanın hilatını almaya muvaffak olmuştur. Bundan sonra Zapolya hemen Osmanlı Devleti tarafından himaye edilmiştir(Jorga,2009:341). Süleyman, artık Zapolya'yı vasalı ve kulu olarak görmeye başlamıştır(Schaendlinger,1984:181-182). Sultan tarafından Zapolya'nın himaye edilmesi meselesinde Gattermann'ın verdiği bilgiler açıklayıcı olabilir. Zira Gattermann, Erdel Voyvodası Zapolya'nın Mohaç Savaşı'na katılmadığını ve 10.000 askeriyle savaşa geç kaldığını belirtmektedir(Gattermann,2010:5). Zapolya belki de Mohaç Savaşı öncesi İstanbul ile görüşmüş ve bile bile savaşa geç kalmıştır. Hatta Zapolya'ya Sultan Süleyman'ın Macar tahtını vermesi ve onu manevi oğlu ilan etmesi bu durumla alakalı bir vaka olabilir. Ancak pek tabii ki tüm bunlar henüz ispatlanmamış birer tahmin ve yorumdan öte gidememektedir.

Macaristan Krallığının vergi vermek şartıyla resmen Zapolya'ya verilmesinde İstanbul'da devlet erkani üzerinde büyük nüfuzu olan Venedikli Giritti'nin de büyük tesiri olmuştur(Uzunçarşılı,1998:328-329). Aynı yılın Mayıs'ında Ferdinand'ın elçileri Bartholomaeus Hobordansky ve Sigmund Weichselberger İstanbul'a gelerek (Curipeschitz,1989:1) efendisi Ferdinand'ın Macaristan'da Osmanlıların almış oldukları tüm kalelerin iadesini istediğini bildirdiğinde, Vezir İbrahim Paşa da elçiye "Niçin İstanbul'u da istemediniz" şeklinde alaycı bir soruyla karşılık vermiştir(Jorga,2009:342). Ferdinand'ın kâbil-i mümkün olmayan isteklerinden dolayı barış görüşmeleri olumlu sonuç vermemiştir.

Macar tahtı için her türlü mücadeleyi yapan ve bundan vazgeçmeyen Ferdinand, 1530 yılında Nikolas Jurischitz ve Josef Grafen von Lamberg adlı iki yeni elçisini Budin'i yeniden ele geçirmek için İstanbul'a yollamıştır. Ferdinand yeni elçileri ile Sultan Süleyman tarafından ateşkes veya barış sağlanmasını talep etmekteydi. Ayrıca Ferdinand, Mohaç Savaşı öncesindeki Macaristan'ın statükosuna dönüldüğü takdirde Sultan Süleyman'a 100.000, Vezir-i Azam İbrahim Paşa'ya 10.000 gulden ödemeyi ayrıca başka hizmetlerde de bulunmayı taahhüt etmekteydi. Sultan Süleyman ise barış yapmanın tek şartının Ferdinand'ın Macar tahtından vazgeçerek Johann Zapolya'ya teslim etmesi olarak belirtmiştir. Ayrıca bu tahtı zorla ele geçiren herkesin padişahın düşmanı olacağı da elçilere bildirilmiştir(Curipeschitz,1989:1-3). Aynı zamanda Ferdinand'ın komutanı Wilhelm von Rogendorf da, Zapolya'nın Türk güçlerinin de desteğini alarak savunduğu Macar başkentini, yani Budin'i sekiz hafta boyunca kuşatmış; fakat Semendire Sancakbeyi Yahyapaşazade Mehmet Bey'in yardıma gelmesiyle herhangi bir başarı elde edememiştir. Kralın bu taarruzundan dolayı elçilerin tüm çabaları bir kez daha boşa gitmiştir(Schaendlinger,1984:184).

3-Macar Kralı Zapolya'nın Ölümü ve Budin'de Osmanlı Hakimiyetinin Tesisi

Macar Kralı Zapolya'nın 1540 yılında ölümünden sonra Macaristan tahtındaki mücadeleler daha da karmaşık bir hale gelmiştir. Şöyle ki; Zapolya'nın eşi İsabella, kendi oğlunun Macar tahtına geçmesini istemekte diğer taraftan da Ferdinand, Macar tahtının kendisine ait olduğunu iddia etmekteydi. Bu amaçla Ferdinand'ın komutanı Leonard von Fels, 1541 yılında Budin'i kuşatmışsa da başarılı olamamıştır. Ancak Peşte, Waitzen (Vaç), Vişegrad ve Stuhlweissenburg'u (İstolni Belgrad) ele geçirmiştir. Kraliçe İsabella, Ekim ayında Ferdinand'ın korkusundan Sultan'a elçi olarak Stefan Verböczy'yi göndermiş ve yardım talep etmiştir(Schaendlinger,1984:186). Ferdinand, Kraliçe İsabella'nın kendi oğlunu Macar tahtına geçirmek istemesinden dolayı Zapolya ile gizlice 1538 yılında yaptığı Nagyvarad Antlaşması⁶-Zapolya'nın ölümünden sonra Macar topraklarını kendisine bırakmayı taahhüt eden- Sultan Süleyman'a bildirmişti(Yücel,1991:74-75). Bu antlaşmaya göre; Zapolya, erkek çocuğu olmadığı için öldükten sonra kendisine ait olan Macar topraklarını Ferdinand'a bırakmayı taahhüt etmekteydi. Yani bir bakıma Zapolya ile Ferdinand sağlıklarında Macaristan'ı kendi aralarında bölüşerek birbirlerinin krallıklarını tanımışlardı. Ancak Zapolya'nın ölmeden önce bir erkek çocuğu⁷ doğunca bunun üzerine Zapolya, yanındakilere Ferdinand ile yapılan anlaşmanın geçersiz sayılarak oğlunun krallık yaşına gelmesine kadar ülkeye sahip çıkmalarını vasiyet etmiştir(Yücel,1991:74).

Uzunçarşılı, Ferdinand ile Zapolya arasında yapılan bu gizli anlaşmayı Yaşar Yücel'in aksine; Sultan Süleyman'a Zapolya'nın elçisi Lasczky tarafından bildirildiğini beyan etmektedir. Gizli anlaşmayı öğrenen Sultan Süleyman bunun üzerine, "Bu iki kral başlarında taç taşınmağa layık değillerdir; sözlerinde durmazlar" diyerek(Uzunçarşılı,1998:491) belki de o anda Budin'in artık Osmanlı Eyaleti şekline getirilmesini planlamıştı. Tüm bu gelişmelerden sonra Sultan Süleyman kanaatimizce Macaristan'daki taht mücadelelerinin Osmanlı himayesine zarar verdiğini düşünerek Budin'in artık Osmanlı Devleti'nin metbuluğunu kabul eden bir Macar Kralı tarafından değil, doğrudan İstanbul'dan atanan Budin Beylerbeyi tarafından idare edilmesinin doğru olacağına karar vermiş ancak Zapolya'nın ölümüne kadar Budin'i ilhak etmemişti.

Solakzade, Zapolya'nın ölümü ve Ferdinand'ın 1541 yılındaki Budin'i ele geçirme teşebbüsünü; "Yanoş dahi cân-ı memâtila bihûş oluncak Kal'a-i Budin İstefan nam sağır oğluyla kralın kızı kraliçe nâm avretin elinde kalmış idi. Alaman ve Nemçe kralı olan Ferenduş gümrâh-ı kaziyyeden âgâh olduğu gibi yine âdet-i müellifesi üzere tekin durmayup bi-nihâye asker-i şeyâtın-ı rehber cem' idüp piyadelerini gemilerle Tuna'dan ve atlısını kara cânibinden tahminen 80.000 tam ile leyl-ü nehâr muhasara itdüğü"(Solakzade,1297:501) cümleleriyle ifade etmektedir. Bu haber üzerine 20 Haziran 1541'de Mehmet Paşa, Budin'in yardımına yetmiş akabinde de Sultan Süleyman'ın İstanbul'dan ordusuyla⁸ birlikte buraya gelmesi neticesinde 26 Ağustos 1541'de kuşatma kaldırılmıştır. Zapolya'nın oğlu Sigismund'un⁹ küçük olması nedeniyle Budin'in bu şekilde muhafaza edilemeyeceği anlaşıldığından(Solakzade,1297:502) Sultan Süleyman, Sigismund ve annesini Budin yakınlarında çadırına çağırıldığı esnada yeniçeriler, Budin Kalesinin stratejik noktalarını ele geçirmişlerdi. Sultan Süleyman, çadırında Sigismund'a büyüdüğünde şehri geri vereceğine dair söz verip Erdel Banlığına atamıştır(David,2008:95). Peçevi, Sigismund Yanoş'un Erdel Banlığına atanarak Erdel'e gitmesini şu ifadelerle belirtmektedir: "Simon Yanoş nâm vaz' olunan sağır ve yetim oğluna ihsân ve bâzı umûrîde ümerâsı kendiye kethüdâ ve lala olub hadd-i buluğa

⁶ Anlaşmanın yapıldığı 1538 yılında Sultan Süleyman, Boğdan Seferindeydi. Buradan çıkan sonuç ise kanaatimizce Sultan Süleyman muhtemelen Macaristan işlerini yoluna koyduğunu düşünerek sefere çıkmıştır.

⁷ Türk kaynaklarında Zapolya'nın oğlunun ölmeden önce doğduğu geçerken, Alman tarihçi Anton C. Schaendlinger'in eserinde, 21.7.1540 tarihinde Kral Johann Zapolya'nın ölümünden iki hafta sonra Zapolya'nın eski eşi İsabella'nın bir erkek çocuk (Johann Sigismund) dünyaya getirdiği belirtilmektedir. Bkz. A.C.Schaendlinger, "a.g.m", s.186.

⁸ Topkapı Sarayı Arşivi, Müze Defterleri tasnifinde D.09619.0001 numarada bulunan hesap defterine göre; Sultan Süleyman, Hicri 948 (M.1541) senesi sefer-i hümayunu için İstanbul'dan getirilen ve yolda tedarik edilen nakit akçenin miktarı 402 Yüktür.

⁹ Zapolya'nın oğlu Sigismund, Osmanlı kaynaklarında İstefan Kral veya Kral oğlu olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Solakzade, a.g.e., s.502.

gelince *ahvâl-i mülkünü görmeğe ferman itiler bes cümle tevâbii ve levâhıkıyla Budin'den çıkub cânib-i Erdel'e revân eyledüler*" (Peçevi, Tarihsiz:228). Macar tarihçisi Pál Fodor, 29 Ağustos 1541'de çocuk yaştaki Sigismund'u Obuda'daki Osmanlı karargâhına götüren elçilik heyetinde Zapolya'nın ölümünden sonra idareyi fiilen kullanan Macar asilzadelerinin de bulunmasını Sultan Süleyman'ın sadece Budin'i ele geçirme değil aynı zamanda önde gelen Macar asilzadelerini de ele geçirmek için hazırladığı bir tuzak olarak yorumlamaktadır(Fodor,2004:64).

Budin'i Ferdinand'ın kuşatmasından kurtaran Sultan Süleyman, Cemâziyel Ahir 948'de (Eylül/Ekim 1541) Budin'den gönderdiği fetihnamesinde "*Budin şehrini tevâbii ve levâhiki ve muzâfât-ı ekâlîmi ile feth ve teshir eyledüm, muazzam kilisâlarını cevâmi-i ehl-i imân edüp cumhûr-u guzât-ı mülk-sitân ile Cuma namazı kılınup ism-i saadet resmîme hutbe okundu, edâ-i nâkus ile menûs olan iklimleri gülbang-ı ahmedî ve zezeme-i penc-i nevbet-i muhammed'i ile âliye es-salât-u selâm memûr ve âbâd kıldım, arazi-i Üngürüs temâm kal'aları ve cümle muzâfât ve mülhakât ile ve reâyâ ve berâyâsî sâir memâlik-i mahrûsime munzâm kılınup kadılar ve dizdarlar ve müstahfızlar nasb olundu hıfz-u hurâset için leşker-i sitândan bir mikdar asker-i firûzbaht ifrâz olunub düstûr-u âsâf-şuûr vezirim Süleyman Paşa edâmellahu teâlâ tâyin olundu*" (Feridun Bey,1848:490) şeklindeki ifadelerle fethi müjdelemektedir.

Sultan Süleyman Budin'in fethini müteakiben 29 Ağustos 1541 tarihinde Budin Vilayetini tesis etmiştir(David,1998:57). Süleyman, Hicri 948 (M.1541) senesi seferi için hazırlattığı hesap defterinde Budin Kalesi'ne 20 yükü bina inşası, 100 yükü de masar mevacibi olmak üzere toplam 120 yük akçe nakit konulmasını daha sefer öncesinde uygun görmüştü(TS.MA.d.09619.0001). Budin Beylerbeyliği'ne Macar kökenli Süleyman Paşa'yı atayarak Budin'in muhafazasında 1000 martaloz, 2.000 yeniçeri, 1000 süvari, 500 solak ve birkaç yüz gemiciyi memur etmiştir. Budin'deki Müslümanlar için kadılığa Hayreddin Efendi, gayr-i müslimler için Macaristan başhakimliğine 500 akçe yevmiye ile Şansölye Verböczy tayin edilmiştir(Hammer, 197-198).

Kraliçenin gitmesinden ve Budin'in tamamen ele geçirilmesinden sonra Ferdinand'ın iki elçisi Kont Nikola ve Sigismund Herbertstein Osmanlı Ordugahına vasil olarak efendileri Ferdinand'ın mektubunu getirmişlerdi. Bu mektupta Ferdinand 100.000 filorine kadar vergi vermek şartıyla Macaristan Krallığının kendisine verilmesini ve kendisi ile Osmanlı Devleti arasında barış yapılmasını talep ediyordu. Önce Rüstem Paşa'nın sonrasında da Sultan Süleyman'ın huzuruna kabul edilen elçilerle yapılan müzakereler sonucunda elçilere Sultanın Ferdinand'a yazdığı bir mektup verilmiştir(Hammer,198-200). Elçilere verilen bu mektubun suretine A.C. Schaendlinger'in Viyana Devlet Arşivin'den elde ederek -Sultan Süleyman ile Karl V, Ferdinand I ve Maximilien II arasındaki yazışmalar- yayımladığı kitabından ulaşılmış bulunuyoruz. Hicri, Evâhir-i Cemâziyel Evvel 948 miladi ise 12-21 Eylül 1541 tarihleri arasında Eski Budun'dan (Obuda) Ferdinand'a, Sultan Süleyman tarafından gönderilen mektupta Budin'in artık Osmanlı Eyaleti haline getirildiği ve kendisinin Budin üzerindeki emellerinden vazgeçmesi gerektiği açıkça belirtilmektedir. Sultan Süleyman tarafından Ferdinand'a gönderilen bu mektupta yer alan "*Şimdiki halde yüce dergâhuma yarar beyleründen Nikolas ve Sigismund nâm elçilerinle mektup göndermişsin mezkûr elçilerin gelip vâsıl olub senin tarafından her ne ısmarlanmış ise haberi alınıp tafsiliyle mâlum-u şerifim oldu İmdi Hakk sübhânehü ve teâla hazretlerinin uluvv-u inayetiyle Üngürüs memleketi benim defâatla kuvve-i kâhiremle ve kılıcım ile alınmış kendü memleketüm olub bu defa dahi saadet-ü ikbâl ile gelüb Budin tahtına kullarum ve leşkerlerüm konulub zabt olundu ulu dergahımdan şefaât-ü merhamet ümit edinüb mâbeynde bir sulh-u salâh olmağičün inayet recâ eylemişsün bundan evvel dahi elçilerün gönderdiğünde her hususda emr-i hümayunum ne ise sana hükm-ü şerifümle bildirülmüşdür eğer ulu dergâhımla dostluk ve muhabbet murad edinürsen Üngürüs'a müteallik olan yerler ki evvelden elünde ve tasarrufunda olan ol yerler için ulu âsitâneme kesim vermek üzere ve hem Budin'e müteallik olan kal'alardan Üstürgon kal'asın ve bu defa alınan İstolni Belgrad ve Vişegrad ve Tata kal'alarından el çeküb südde-i saadet-üme teslim eylesün ki ol vakt mâbeynde dostluk ve meveddet olup yüce padişahlığımdan sana ahd-nâme-i şerifüm ihsan olunmak bâbında ne vech-i ile fermân-ı şerifüm olursa ana göre amel oluna ve mezburun elçilerine dahi bu üslub üzere icazet-i şerifüm verilüb sana irsâl olundu ve Fransa padişahu tarafından ulu dergâhuma elçisi gelürken karındaşın Karlo Kral yolda tutup alıkoymuş elçiyi dahi koyversin eğer dostluk*

muradın ise emri-i şerifüme imtisal edesin kendü memleketün yıkılmasına sebep olmayasın"(Schaendlinger,1983:5) şeklindeki beyanıyla Ferdinand'ın barış tesisi için gönderdiği elçilerinin geldiğini ve kendilerinin kabul edilip dinlenildiğini belirten Sultan Süleyman, Macar memleketini Allah'ın yüce yardımıyla ve kılıcıyla aldığını kesin olarak bildirmiş ve iki devlet arasında barış tesisi için Ferdinand'ın tasarrufunda olan yerler için kendisine vergi vermesini, Estergon, İstolni Belgrad, Vişegrad ve Tata Kalelerinden vazgeçerek Osmanlı Devleti'ne teslim etmesini ve Osmanlı Devleti'nin müttefiki Fransa'dan İstanbul'a gelirken Ferdinand'ın kardeşi Karlo Kral tarafından esir edilen Fransız elçinin serbest bırakılmasını emrettikten sonra "memleketünün yıkılmasına sebep olmayasın" şeklinde tehdit ettiği görülmektedir. Böylece 1526 yılından bu yana Macar Krallığı hakimiyeti için Zapolya ile Ferdinand arasındaki mücadele 1540 yılında Zapolya'nın ölümü ve 1541'de Budin'in Osmanlı Eyaleti haline getirilmesiyle birlikte sona ermiştir.

Sonuç

1541 yılında Budin'in Osmanlı idaresine geçmesi ve padişah adına hutbe okunması farklı bir durum meydana getirmektedir. Zira bu suretle daha önceden gevşek bağlarla Osmanlı Devletine tabi tutma siyaseti artık Macaristan'ı kesin olarak ilhak etme siyasetine dönüşmüştür. Bu sayede de 1541 yılı hem Macarlar hem de Türkler için bir dönüm noktası olmuştur. Pál Fodor, esasında Sultan Süleyman'ın başlangıçtan beri Macaristan'ı ilhak etmeyi düşündüğünü ancak bazı sorunlardan dolayı bu hedefini 1541 yılına kadar ertelemek zorunda kaldığını belirtmektedir(Fodor,2004:14-15). Kanaatimizce Fodor'un bu tespiti doğrudur. Çünkü Mohaç Savaşı sonrasında Sultan Süleyman, Budin'i vilayet olarak tesis edebilir kaleye asker yerleştirebilirdi. Ancak muhtemelen Budin'i henüz bu aşamada savunamayacağını düşünmüş olacak ki; Budin'i Zapolya'ya vermiştir. Çünkü Budin ve Macaristan Osmanlı topraklarından oldukça uzak ve henüz oradaki halk Osmanlı idaresine hazır değildi. Diğer taraftan ise Habsburg ve Şarlıken tehlikesi vardı. Sultan Süleyman, bu tehlikelere karşı Macarları belki de - Hristiyan birliğini bölmek için Fransa ile yaptığı gibi- bölmek ve kendisine karşı Habsburgluların önderliğinde birleşmesini engellemek için Zapolya'yı kendi tarafına çekmek suretiyle farklı bir siyaset uygulamıştır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

TS.MA.d./ Gömlek No: 09619.0001

Araştırma ve İnceleme Eserler

BAŞTAV, Şerif (1991). *Osmanlı Türk-Macar Tarihi Münasebetlerinde İlk Devir*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

BİLGE, H. (1964-1965). "Mohaç Meydan Muharebesi", *Türk Kültürü*, S. 25-36, Yıl 3, ss.674-676.

BİLGE, Sadık Müfit (2010). "Osmanlı'nın Macaristanı (1526-1718)", İstanbul: Kitabevi Yayınları.

CURIPESCHITZ, Benedict (1989). *Yolculuk Günlüğü 1530*, (Çev.: Özdemir Nutku), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

DAVİD, Geza (1998). "Buda (Budin) Vilayeti'nin İlk Tımar Sahipleri, *İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, Güney-doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 12, Prof. Dr. Cengiz Orhonlu Hatıra Sayısı, ss.57-61.

_____, (2008). "Buda", *Encyclopedia of The Ottoman Empire*, Gábor Ágoston ve Bruce Masters, ss.94-96.

DAVİD, Geza ve Semavi Eyice (1992). "Budin", *İslam Ansiklopedisi*, DİA, C.6, ss.344-352.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2003). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara.

ECKHART, Ferenc (1949). *Macaristan Tarihi*, çev. İbrahim Kafesoğlu, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

EMECEN, Feridun (2005). "Mohaç Muharebesi", *DİA*, Cilt 30.

FERİDUN BEY (1848). *Münşeât-üs Selâtin*, Cilt I, İstanbul.

FISCHER, Holger (1999). *Eine Kleine Geschichte Ungarns*, Frankfurt am Main.

FODOR, Pál (2004). "Macaristan'a Yönelik Osmanlı Siyaseti, 1520-1541", *İ.Ü.Tarih Dergisi*, Sayı 40, ss.11-85.

GATTERMANN, Claus Heinrich (2010). *Türken und Habsburger*, Göttingen.

GÖKBİLGIN, M.Tayyib (2001). "Kanuni Sultan Süleyman'ın Macaristan ve Avrupa Siyasetinin Sebep ve Âmilleri, Geçirdiği Safhalar", *Kanuni Armağanı*, Ankara: TTK Basımevi, ss. 5-39.

HAMMER, V. Joseph, "Büyük Osmanlı Tarihi", hzl. Mümin Çevik ve Erol Kılıç, C. III, İstanbul.

HANAK, Peter (1988). *Die Geschichte Ungarns von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Reimer Hobbing Verlag, Essen 1988.

HASAN-BEYZÂDE AHMED PAŞA (2004). *Hasan Bey-zâde Târîhi*, hzl. Şevki Nezih Aykut, II.Cilt, Ankara: TTK. Basımevi.

İBRAHİM PEÇEVİ, *Peçevi Târîhi*, C.I.

İHSANOĞLU, Ekmeleddin (1999). *Osmanlı Devleti Tarihi*, C.1, İstanbul: Feza Gazetecilik A.Ş.

İNALCIK, Halil (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, (Çev.: Ruşen Sezer), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

_____ (2009). *Devlet-i Aliyye – Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

JORGA, Nicolae (2009). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (Çev.: Nilüfer Epçeli), C.2, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

KALMAN, Benda (1975). "Hristiyan Birliği ve XV. Asırda Osmanlı İmparatorluğu-Macaristan Münasebetleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı 28-29, ss.83-112.

MÜNECCİMBAŞI Ahmet Dede, *Müneccimbaşı Tarihi- Sahaif-ül Ahbar fi Vekayi-ül A'sâr*, C. II, (Çev.: İsmail Erünsal), Tercüman 1001 Temel Eser.

PERJES, Geza (1992). *Mohaç Meydan Muharebesi*, özetleyen Şerif Başstav, Ankara: TTK Basımevi.

SCHAENDLINGER, A.C. (1984). "Die Osmanisch-Habsburgische Diplomatie In Der Ersten Hälfte Des 16.JHTDS", *Osmanlı Araştırmaları*, IV, İstanbul, 1984, ss.181-196.

_____ (1983). *Die Schreiben Süleymans des Prachtigen an Karl V., Ferdinand I. Und Maximilian II. Osmanisch-Türkische Dokumente aus dem Haus-, Hof und Staatsarchiv zu Wien*, Wien.

SOLAKZADE Mehmed Hemdemi (1297). *Solakzade Tarihi*, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası.

TAYYÂR-ZÂDE Atâ (2010). *Osmanlı Saray Tarihi – Târîh-i Enderûn*, Haz. Mehmet Arslan, C. I, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1998). *Osmanlı Tarihi*, C.II, Ankara.

YÜCEL, Yaşar (1991). *Muhteşem Türk Kanunî İle 46 Yıl*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.